

Nicasi Rull, catllarenc i republicà

David Morlà

A la meva àvia Roser

La història d'un poble no només es construeix a través dels seus canvis urbanístics i arquitectònics o pels grans esdeveniments històrics i polítics ocorreguts temps enrere. La cultura popular, l'associacionisme col·lectiu, les tradicions més ancestrals i, en definitiva, les petites històries personals i familiars que passen de generació en generació són imprescindibles per escriure, també, la història d'una comunitat. En aquest cas, la de la vila del Catllar. Des de temps antics les històries explicades a la vora del foc, les anècdotes familiars que els avis transmeten als seus néts o aquelles batalletes que perduren en l'imaginari col·lectiu conformen un preuat patrimoni cultural que cal conèixer i preservar. Tot plegat ens serveix per entendre qui som, d'on venim i a on anem.

Aquest petit text és fruit de la meva dèria en conèixer la història de la meva família, del poble on van néixer i créixer els meus precedents i de totes aquelles anècdotes i històries que atresoren cadascun dels noms propis que la configuren. Gràcies a la meva tossuderia i la generositat infinita de la meva àvia Roser en saber transmetre'm totes aquelles coses

que una persona viscuda com ella coneix, he pogut escriure aquesta petita història sobre Nicasi Rull, el meu besavi. Aquest catllarenc va arribar a tenir un paper actiu en la vida social i política –va ser alcalde de la vila i també president del Sindicat Agrícola– durant els anys de la II República i la Guerra Civil al Catllar. Per fer-ho, a part dels records familiars i les fotografies, he consultat l'Arxiu Municipal i Registre Civil del Catllar i l'Arxiu Històric de Tarragona d'on he pogut extreure dades relatives a la vida associativa i política de la primera meitat del segle XX, especialment dels anys de la II República.

Nicasi Rull va néixer i viure al Catllar durant una època força convulsa. Li va tocar viure la crisi econòmica de finals del segle XIX i principis del XX, la dictadura de Primo de Rivera, la II República, la Guerra Civil i bona part de la dictadura franquista. Sempre, però, va ser fidel als seus ideals republicans i va treballar per sobreviure dia a dia, entregat totalment a la seva família, la seva feina i el seu poble. Nicasi Rull era un catllarenc més. El seu nom possiblement no destacarà en les pàgines de la història de la vila però, com tants altres catllarencs, va viure i treballar des de la humilitat i amb el convenciment que, entre tots, es podia aconseguir una societat més justa, lliure i solidària. Va ser, a més, un ferm defensor de l'ensenyament gratuït i en català, especialment en els anys de la II República com ja comentaré més endavant.

APUNTS BIOGRÀFICS

Nicasi Rull Boada va néixer al Catllar el 1888. Els seus pares eren Joan Rull Mañé (1862-1943) i Ursusina Boada Canals (1868-1938). Fou el primer fill del matrimoni. Va tenir tres germans més: Josep (1894-1980), Dolors (1890-1939) i Jaume (1890-1970). El seu pare, que era de Ca Rullet, es dedicava, com tants altres, a la pagesia i arribà a ser encarregat de les explotacions agràries de Ca Boronat, una de les famílies més benestants del poble i que posseïa bona part de les terres i propietats del terme. Aleshores vivien al número 16 del carrer de “Castillejos”. Poc més tard s'establiren a la petita comunitat de vivendes ubicada a la fàbrica –aleshores paperera i més tard tèxtil– del municipi, propietat, també, de Ca Boronat. D'aquí el renom amb el que fou conegut més endavant: Nicasi de la fàbrica. Es casà amb Maria Batalla Mercadé (1894-1946) de Mas de Cosme, amb qui tingué dues filles: Maria (1918-2002) i Roser (1925). Nicasi Rull es dedicà,

també, a la pagesia i prengué el relleu al seu pare en la feina al capdavant de les explotacions agràries de Ca Boronat. Més tard, el 1931, es va poder construir una casa a l'actual avinguda Catalunya on hi anà a viure amb la seva esposa i filles, junt amb els seus pares i el seu germà Jaume. La seva feina consistia en gestionar i controlar totes les propietats que posseïa la família Boronat. A més de treballar-les, tenia cura de tota la documentació, administrava la comptabilitat i coneixia a la perfecció totes les fitacions que posseïen.

ACTIVITAT POLÍTICA

La seva activitat política sembla ser que s'inicià cap a l'any 1922 en un moment en que el país vivia una època de conflictes socials importants. Potser per aquest motiu i, amb la voluntat de contribuir a una millora social i econòmica del seu poble, es va presentar a les eleccions municipals que es van celebrar el 5 de febrer del 1922 on va esdevenir el candidat més votat. Seguint la llei vigent, la seva candidatura –independent– va ser avalada per dues persones: Joan Anglès Pallarès i Sebastià Montserrat Mañé. En la composició del nou consistori i, en qualitat de regidor, va ocupar el càrrec de suplent de procurador. També participà en la comissió permanent de governació i la d'escorxadors junt amb Josep Guinovart Pallarès. La resta de membres del consistori eren: Sebastià Montserrat Mañé (alcalde), Nicasi Argilaga Bové, Jaume Mañé Canals, Joan Pallarès Vidal, Luís Jové Alujas, Pere Armengol Busquets i Nicasi Pallarès Montserrat.

Paral·lelament adquirí una forta vinculació amb el Sindicat Agrícola amb el qual hi participà i col·laborà activament. Els records familiars confirmen que es va dedicar amb cos i ànima a aquesta entitat i que va adquirir un elevat grau de responsabilitat dins d'aquesta associació. Sabem que l'any 1935 en fou president.

Nicasi Rull Boada amb les seves filles i la seva neboda cap al 1930

Al Catllar durant el primer terç del segle XX hi hagué, com a moltes altres poblacions, un fort augment en la creació d'associacions de tota mena: d'ajuda mútua, polítiques, recreatives, cooperatives,... La llei d'Associacions del 1887 va permetre que a finals del segle XIX i principis del XX arreu del país aflouessin entitats de tot tipus que van tenir un paper molt important per a la cohesió social dels vilatans moguts per interessos comuns. A dia d'avui al Catllar tinc constància de l'existència de les següents associacions: Sociedad de Bailes la Estrella del Catllar (1878-1885), Centre Democràtic Federal (1891), Societat de Treballadors Agrícoles (1893), Fomento del Catllar (1895), junta local del Partit Carlista (1895), Cooperativa Agrícola i Caixa Rural (1897), Sociedad de Agricultores del Catllar (1903), Germandat de Sant Nicasí (1903), Confraria dels Dolors (1906), Germandat Auxiliadora (1911), Fomento Agrario (1912), Sindicat Únic del Catllar (1920), Filles de Maria (1922), Apostolat de l'Oració (1922), Catllar Futbol Club (1923), junta local de la Unión Patriótica (finals dels anys 20), Centre Republicà Democràtic Federal (1931), Esquerra Republicana de Catalunya, Unió Socialista de Catalunya, Centre Catalanista Republicà (1931), Associació d'Assistència Mèdica (1931), Rabassaires i altres cultivadors del camp (1933), Bloc Obrer Camperol (1933), Societat de Jornalers del camp i altres oficis

(1934), Centre d'Unió Republicana (1934), Unió de Treballadors de la Terra del Catllar (1934), Centre Parroquial d'Acció Catòlica (1935), Grup Sol Ixent adherit a la Federació de Joves Cristians de Catalunya (1935), Joventuts Llibertàries (1936), Sindicat de Treballadors de la Terra-CNT (1937), Sindicat de Treballadors de la Terra i Oficis Varis del Catllar-UGT (1937) i Partit Obrer d'Unificació Marxista-POUM. Podríem aprofundir més en l'apassionant món de l'associacionisme catllarenc de principis de segle XX però no és l'objecte principal d'aquest text. En tot cas deixo el tema per abordar-lo en una altra ocasió.

En aquest context no és estrany, doncs, que Nicasi Rull participés activament d'aquesta efervescència associativa i cooperativista. Aleshores, les obligacions laborals i familiars van fer que no es pogués dedicar plenament al seu càrrec al consistori municipal i la seva participació als plens fou gairebé simbòlica. És de suposar que aleshores la tasca d'un regidor municipal era més aviat poca i més tractant-se d'un poble con el Catllar que llavors tenia poc més de 1.000 habitants censats.

El 1923 amb la proclamació de la dictadura del general Miguel Primo de Rivera hi ha canvis als ajuntaments. L'u d'octubre entra en vigor un Reial Decret pel qual es procedeix a la dissolució de totes les corporacions locals, que són substituïdes pels vocals associats i afins al règim de cada municipi, designats mitjançant un sorteig. Al Catllar la dissolució de l'Ajuntament es dur a terme el dia 3 d'octubre. En aquest moment Nicasi Rull queda apartat i desvinculat de l'Ajuntament.

El 1924 forma part del nucli refundador del Sindicat Agrícola i Caixa Rural de Crèdit del Catllar i apareix als estatuts com un dels 16 socis signants. Aleshores la junta de l'entitat estava formada per Joan Queralt, Nicasi Pallarès, Marcel·lí Güell, Isidre Coll, Jaume Mañé i Joan Miró. El mes de març del 1925 és sol·licitat, en qualitat d'ex-regidor, per a ocupar una vacant com a regidor de l'Ajuntament en substitució de Joan Solé Montserrat. Va haver d'acceptar el càrrec forçosament tot i que la seva feina a l'Ajuntament va seguir sent mínima i intermitent. Com a curiositat val a dir que el 23 de juny del 1925 l'Ajuntament del Catllar va sol·licitar formalment al rei Alfons XIII que atorgués una distinció d'honor a l'aleshores capità de Catalunya Emilio Barrera, un fet que també es donà pràcticament de manera imperativa a la resta de poblacions i que, segurament, molts regidors -entre ells Nicasi Rull- deurien subscriure a

contracor. Com a dades curioses d'aquesta època cal esmentar que el 9 de març del 1925 es va cobrir la vacant de farmacèutic de la vila, càrrec que va recaure en Josep Queralt Santpere i que el 30 d'agost del 1926 l'Ajuntament designà Ramon Orobitg Balsells com a metge titular de la vila, càrrec que ja exercia interinament.

El 29 de juny del 1926 Nicasi Rull és designat president de la junta de primera ensenyança de la vila del Catllar. La resta de membres de la junta foren: Lluís Rius Ferré (rector), Ramon Orobitg Balcells (metge), Josep Queralt Santpere (farmacèutic), Olegari Jordana Torra (mestre), Marcel·lí Güell Montserrat, Joan Solé Montserrat, Concepció Figueras Alfonso i Josepa Batalla Vidal (pares i mares).

D'aquesta època és la construcció de l'actual cementiri. El dia de tots sants del 1929 s'inaugurà el nou cementiri municipal i es clausurà el vell que aleshores es trobava en molt mal estat. Per aquest motiu s'organitzà un acte solemne i emotiu en el qual hi participaren les autoritats municipals, el rector Magí Pujol Solé i l'ex-rector Josep Ma Pallarès Dalmau.

NICASI RULL, ALCALDE

El 26 de febrer del 1930 amb la caiguda del règim de Primo de Rivera i la instauració d'un govern espanyol comandat per Dámaso Berenguer es va modificar, un cop més, la composició de tots els Ajuntaments. L'article 9 del Reial Decret del 15 de febrer indicava que els regidors que havien de formar part dels nous Ajuntaments s'havien d'escollir d'entre els majors contribuents de la vila i els ex-regidors més votats en les últimes eleccions del 1917, 1920 i 1922. Aleshores el Catllar tenia un cens de 1.094 persones i, segons la llei vigent, li corresponia tenir 11 regidors. En aquest sentit foren convocats a l'acte de constitució l'alcalde en funcions (Joan Queralt Mañé), sis catllarencs proclamats com a màxims contribuents (Celestí Gaspà Altet, Francesc Guinovart Pallarès, Josep Pallarès Badia, Salvador Montserrat Mañé, Joan Canals Recasens, Nicasi Pallarès Montserrat) i cinc ex-regidors (Jaume Mañé Canals, Sebastià Montserrat Mañé, Joan Anglès Pallarès, Nicasi Rull Boada, Lluís Jové Alujas). Nicasi Rull fou proclamat alcalde de la vila del Catllar per majoria absoluta de vots. Durant el seu mandat el trobem, per exemple, signant una acta de bona conducta a favor de Pere Borrell Pallarès que el juliol del 1930 és expulsat com a soci del Sindicat Agrícola per la junta directiva de l'entitat. Amb tot

l'activitat a l'Ajuntament és més aviat minsa i es limita a les aprovacions de petits permisos i gestions menors. Paradoxalment Nicasi Rull, demòcrata convençut, de manera involuntària, es va trobar exercint d'alcalde del seu poble en plena transició del règim monàrquic cap el republicà. Molts ajuntaments de la rodalia es trobaren en situacions semblants, un cop el partit afecte al règim, la Unió Patriòtica, havia anat abandonant les alcaldies.

LA II REPÚBLICA

El 12 d'abril del 1931 el rei Alfons XIII, amb un govern espanyol molt feble i, en un intent per reconduir la greu situació social que vivia país, va convocar eleccions municipals. Aquell any al Catllar estaven censades 1.067 persones i, segons la llei vigent, li corresponia tenir 9 regidors. Les eleccions les va guanyar, per majoria absoluta, la candidatura dels republicans federals. Com a conseqüència de la victòria republicana arreu el 14 d'abril Francesc Macià va proclamar la República Catalana des de Barcelona. El dia 15 es va constituir el nou Ajuntament catllarenc. Després de fer jurar fidelitat a la república als guanyadors de les eleccions, Nicasi Rull es va retirar del càrrec i fou proclamat alcalde Nicasi Argilaga Ollé. La resta de regidors foren: Josep Coll Montserrat, Isidre Bové Mañé, Ramon Vidal Ferré, Josep Sardà Badia, Sebastià Pallarés Alimbau, Pau Miró Armengol, Josep Martí

Mañé i Joan Queralt Mañé que, segons consta a l'acta de constitució, eren "tots republicans federals".

Nicasi Rull, que militava a Esquerra Republicana de Catalunya i que, en aquest cas, no va poder participar a les eleccions i es va haver de retirar de l'Ajuntament. Va exercir d'alcalde del Catllar durant 13 mesos i 20 dies en període monàrquic i va arribar a ser alcalde interí en període republicà durant un dia, del 14 al 15 d'abril.

Durant els anys de la II República hi hagué diversos conflictes agraris entre propietaris i parcers, que més endavant s'intentarien resoldre amb la famosa llei de contractes de conreus. El 1931, segons ha documentat el rierenc Ricard Ramon, al Catllar "s'havien produït alguns abusos per part dels parcers i arrendataris, fet que havia provocat la interposició de diverses denúncies als jutjats". En aquest cas "el conflicte fou ben solucionat al cap de pocs dies: la mateixa setmana hi hagué una reunió en què propietaris, parcers i arrendadors d'aquesta localitat, gràcies a la mediació del governador civil, aconseguiren arribar a un acord. La fórmula consistia que els arrendataris farien entrega als propietaris de les quantitats que els corresponien segons els contractes vigents; ara bé, els propietaris signarien rebuts "per tal que estessin garantits els parcers i arrendataris si en anar a la revisió dels contractes en sortien beneficiats per la resolució". (RAMON, 2009). En aquest escenari de conflictes de ben segur que Nicasi Rull, des del seu càrrec al Sindicat Agrícola, va treballar de valent en les negociacions per defensar els interessos laborals dels parcers i rabassaires enfront dels propietaris.

La constitució espanyola aprovada el 1931, entre altres coses, declarava Espanya com un estat laic i, per tant, sense religió oficial. En aquest sentit Nicasi Rull també va predicar els valors laics de la República. A nivell familiar, per exemple, no va voler que la seva filla Roser celebrés la primera comunió quan tocava -la va fer passada la Guerra un dia qualsevol- ja que aleshores "no volia saber res ni de mossens ni d'esglésies".

En aquesta època el Sindicat Agrícola organitzà una sèrie de conferències sobre la República o la qüestió agrària. Alguns dels títols d'aquestes conferències foren: "*Conferència agrària cultural*" que va impartir l'advocat barceloní Pere Estarús Eras el 12 d'octubre del 1931, "*La constitució de la República*" impartida per Andrés Herrera, "*Tàctiques societàries*" impartida

per David Valle i “*Les noves lleis de la República*” impartida per Tomás Hernández, les tres el 6 de novembre del 1931, “*Propaganda d’Esquerra Republicana*” impartida per Manuel Galés o “*República i estatut*” impartida per Lluís Mestres.

PRESIDENT DEL SINDICAT AGRÍCOLA

El 24 de febrer del 1935 el Sindicat Agrícola que ja presidia Nicasi Rull va organitzar una conferència a càrrec del mestre Antoni Duran amb el títol “L’escola al servei del poble”. Aquest acte havia de servir per inaugurar la nova escola, no oficial, del Sindicat Agrícola de la que Antoni Duran en seria el director. L’alcalde de la vila, Josep Gaspà i Arnau, president de la dretana Unió Republicana, no va autoritzar la celebració d’aquesta conferència que va ser ajornada fins al dia 3 de març. Diferents documents conservats a l’Arxiu Municipal semblen indicar, però, que aquesta escola sí que fou una realitat. Coincidint amb la celebració de l’aniversari de la República, el 14 d’abril, Nicasi Rull, en nom del Sindicat Agrícola, demanava permís a l’alcalde per organitzar una conferència a càrrec del mestre de l’escola del Sindicat Antoni Duran amb el títol “L’escola i els mestres davant el problema de la pau”. El 13 de setembre demanava permís de nou per poder celebrar una reunió de socis al local del sindicat per parlar de l’organització de la “Unió de colliters d’avellanes del Camp de Tarragona”. També el 22 de desembre demanava permís per celebrar una nova conferència amb el títol “L’educació de la dona” a càrrec del mateix mestre Antoni Duran, als locals del Sindicat Agrícola.

LA GUERRA CIVIL

Les eleccions del febrer del 1936 les va guanyar el Front Popular d’Esquerres. Al Catllar obtingueren 333 vots, enfront dels 184 que obtingué el Front Català d’Ordre. Tot seguit es restituïren els ajuntaments elegits el 1934, previs dels fets d’octubre. El mes de juliol una part de l’exèrcit espanyol comandat pel general Franco s’aixecà en armes contra el govern de la República i esclatà la Guerra Civil. Al Catllar, durant els primers dies diferents membres d’Esquerra Republicana de Catalunya, de la Unió Socialista de Catalunya, del POUM i de la Unió de Rabassaires varen crear un comitè local del Front Popular que s’encarregà de formar milícies antifeixistes amb elements afectes als partits del Front Popular.

Durant els anys que va durar el conflicte bèl·lic Nicasi Rull, que ja tenia 48 anys, va viure al Catllar amb la seva família. Com arreu, la manca de recursos i aliments va fer molt difícil la supervivència del dia a dia.

Un decret de 9 d'octubre del 1936 determinava la nova composició dels ajuntaments establerta pel pacte de govern entre partits i sindicats antifeixistes segellat el 26 de setembre del 1936 sota la presidència de Josep Tarradellas. En aquest sentit al Catllar el nou consistori el formaren, com a representants d'ERC, Miquel Aguilà Buixedes, alcalde i Pau Mestre Calbó i Josep Reinald Zaragoza, consellers; de la CNT, Joan Palau Farré, Pau Padró Rodon i Sebastià Volta Miracle com a consellers; del PSUC, Salvador Vidal Rovira, alcalde tercer i Nicasi Güell Güell com a conseller; del POUM Joan Llagostera Armengol, com alcalde segon i de UR Nicasi Randé Anglès, conseller (Fernandez i Virgili, 2006).

Durant la Guerra el Catllar va ser l'únic poble del Baix Gaià que no va ser mai bombardejat. De fet també va ser dels pocs que no va construir cap refugi antiaeri. Era habitual la presència d'un "famós" hidroavió – popularment anomenat Isidro- que sobrevolava la vila gairebé a diari. Quan ho feia en direcció la ciutat de Tarragona volava baix i passava a pocs metres de les teulades de les cases. La gent es refugiava a les cunetes, dins els cups o sota els garrofers per no ser vistos des de l'aire i, durant uns minuts, l'activitat s'aturava. Els veïns exclamaven "va carregat avui l'Isidro!". Quan finalment bombardejava a Tarragona els vidres de les finestres de les cases del Catllar espetegaven. El Catllar va servir de refugi per veïns de poblacions on sí que van patir bombardejos, especialment de Tarragona.

Per altra banda l'església de Sant Joan Baptista va ser saquejada i tots els seus objectes de culte varen ser cremats. L'edifici es va utilitzar com a magatzem. Més tard l'ex-rector de la vila, Josep Maria Pallarès Dalmau, va ser assassinat. Les terres d'alguns propietaris van ser col·lectivitzades i algunes cases del poble es van confiscar i es van utilitzar com a pisos de lloguer o com a magatzems per a usos diversos. La CNT va confiscar les terres d'alguns propietaris com les de ca Boronat, ca Gassó, Mas d'en Toni, ca Pasqual o ca Queralt que foren treballades fins l'últim dia de la República pels parcers.

Durant la Guerra Civil el Catllar també va acollir diversos refugiats. Sabem que l'agost del 1938 n'hi havia 57, el que representava un 5,7% de

la població (PIQUÉ, 1998). En aquest sentit la Generalitat de Catalunya va subvencionar l'Ajuntament en diverses ocasions per a cobrir les despeses que podien ocasionar. Els veïns també hi van col·laborar activament. A l'acta municipal del 10 de maig del 1938 s'acorda que tots aquells que visquin en cases confiscades paguin el 50% de l'import del lloguer a l'ajuntament per a contribuir a la recomposició d'aquests immobles. Per altra banda i davant la manca de recursos de la població s'estableix un sistema de torns per tal de poder transportar regularment la farina per l'abastiment de la població des de Tarragona.

Les crisis al voltant dels partits polítics foren constants i això generà continus canvis de representants i coalicions de govern. El mes de maig del 1938, per exemple, es dissol l'Ajuntament per la incompareixença dels seus membres. El dia 8 del mateix mes, sota la presidència del Sr. Antoni Jiménez López, delegat del Comissari de la Generalitat de Catalunya a Tarragona, es constitueix un nou Ajuntament. A l'acte foren convocats diferents representants dels organismes polítics i sindicals que existien en aquell moment al Catllar. En representació de la Confederació Nacional del Treball (CNT) hi assistiren Francesc Mateo Jové, Joan Estellés Prados i Josep Zaragoza Llima; en representació d'Esquerra Republicana de Catalunya (ERC), Miquel Aguilar Baixeras, Josep Reynals Zaragoza i Nicasi Rull Boada; i en representació de la Unió de Rabassaires, Nicasi Randé Anglès. S'escolliren els càrrecs d'alcalde i segon alcalde. Com a resultat de la votació sortiren escollits per unanimitat de vots Josep Zaragoza Llima com a alcalde-president i Nicasi Rull Boada com a segon alcalde. Durant els dies següents es van nomenar la resta de membres de la corporació: Balbino Vallverdú (secretari interí), Miquel Aguilar (conseller síndic) i Nicasi Randé (dipositari). També es crearen les comissions de Governació (Nicasi Randé i Francesc Mateu), Foment (Joan Estallés i Nicasi Rull) i Hisenda (Nicasi Randé i Nicasi Rull). El mes de gener del 1939 l'exèrcit franquista va acabar derrotant l'exèrcit republicà conquerint els seus últims fronts i es donà per acabada la Guerra Civil.

Segons l'historiador Albert Manent durant la Guerra Civil moriren 19 catllarencs (al front, als hospitals militars o als camps de concentració) i varen marxar a l'exili més de dues dotzenes de residents al Catllar la meitat dels quals no varen tornar mai. (MANENT, 2006).

LA DICTADURA FRANQUISTA

En acabar la Guerra, com tants altres republicans declarats i, davant la imminent entrada de l'exèrcit nacional el 15 de gener del 1939, Nicasi Rull va haver de fugir del Catllar. Al cap d'unes setmanes, però, va poder tornar. Sortosament no va patir cap agressió ni represàlia directe per la seva activitat política anterior ni els seus ideals republicans i catalanistes. L'últim alcalde de la vila no va tenir tanta sort i va ser afusellat per un grup de franquistes tan bon punt va baixar del tren que el portava de retorn a casa.

El 17 de gener del 1939 es va instaurar el nou règim franquista i el dia 22 es va constituir el nou Ajuntament. Josep Rull Olivé va ser designat el nou alcalde del Catllar sota el règim franquista. Durant els tres anys de Guerra el cens va disminuir en més de 150 veïns. La repressió franquista va ser extremadament dura i es va cobrar diverses víctimes, entre elles Joan Morlà Virgili, tiet del meu avi patern, que va ser assassinat al terme de Vespella per un grup de soldats marroquins. Molts altres catllarencs varen ser detinguts, torturats, jutjats i empresonats. Diferents arxius conserven els expedients d'aquests judicis militars. A tall d'exemple hem localitzat els expedients de diversos catllarencs que varen ser jutjats per l'assassinat de Josep Maria Pallarès Dalmau, l'ex-rector de la parròquia.

Nicasi Rull, republicà convençut, va perdre la Guerra Civil i va haver de patir la humiliació i la repressió exercida per la dictadura franquista. Després de la Guerra tenia 51 anys i ja no va poder tornar a treballar com a encarregat de les explotacions agràries de Ca Boronat. Ell mateix va veure que ja no tenia cap possibilitat de tornar-hi. El seu lloc l'ocupà un catllarenc afecte al nou règim. A partir d'aleshores i fins que la salut li va permetre va treballar de pagès anant a jornal allà on el requerien. Els seus néts el recorden treballant de pagès a l'hort amb la pipa entre els llavis. També, el seu caràcter geniüt i imponent. Va morir al Catllar l'any 1967 als 79 anys d'edat. Durant tota la seva vida va conservar molta documentació que, malauradament, no hem arribat a temps de poder consultar i que, sens dubte, a banda del seu valor personal i familiar, hagués contribuït a entendre una mica millor els convulsos anys de la primera meitat del segle XX al Catllar.

El Catllar té, encara avui, malgrat ser una població amb més de 4.000

habitants, una historiografia força minsa i dispersa. Espero, modestament, que aquest petit granet de sorra ajudi a esperonar els historiadors locals a estudiar i difondre la història de la vila del Catllar i els seus habitants. A recuperar els records i vivències dels avis i les àvies, a regirar les calaixeres velles de les cases, a obrir les capses de fotografies i, en definitiva, a donar a conèixer la història d'un municipi que atresora un passat que cal recordar i donar a conèixer a les generacions futures com a patrimoni cultural, històric i social del poble.

BIBLIOGRAFIA

FERNÁNDEZ JOSÉ, XAVIER I VIRGILI PONS, ISIDRE (2006): *Els documents del Baix Gaià a Salamanca*. Centre d'Estudis d'Altafulla.

MANENT, ALBERT (2006): La guerra civil i la repressió de 1939 a 62 pobles del Camp de Tarragona. Col·lecció: *El Tinter*, núm. 64. Cossetània Edicions. Valls.

PIQUÉ PADRÓ, JORDI (1998): *La crisi de la rereguarda. Revolució i guerra civil a Tarragona (1936-1939)*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat i Diputació de Tarragona.

RAMON SUMOY, RICARD (2009): "La qüestió agrària al Baix Gaià durant la Segona República: l'emergència dels sindicats d'agricultura rabassaires (1931-1932)" dins **Recull de Treballs** núm. 10. Centre d'Estudis Sinibald de Mas. Torredembarra.

SUÑÉ MORALES, JORDI (2007): Exposició: *La por als bombardejos. El cas del Baix Gaià*. Comissari de l'exposició: Xavier G. Puerto. Ajuntament de Torredembarra.

SUÑÉ MORALES, JORDI (2014): *Història del Baix Gaià. Època contemporània. Segle XX*. Inèdit.

FONTS CONSULTADES

Arxiu familiar

Registre Civil del Catllar

Arxiu Municipal del Catllar

Arxiu Històric de Tarragona – Fons d'associacions

FONTS ORALS

Roser Rull Batalla

Ramon Rull Vidal

Nicasi Dalmau Rull

Fructuós Dalmau Rull